

Jarosław Rzepa
Zbigniew Ziejewski

minister sprawiedliwości

Interpelacja nr 34253

Interpelacja w sprawie budowania postaw rodzinnych u osób skazanych na karę pozbawienia wolności

Szczecin, 21 czerwca 2022 r.

Interpelacja poselska w przedmiocie wdrożenia w ramach procesu resocjalizacji osób skazanych na karę pozbawienia wolności programów nakierowanych na budowanie poprawnych postaw rodzinnych

Działając na podstawie art. 115 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997r. nr 78, poz. 483 ze zm.) oraz art. 14 ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. 1996r. nr 73, poz. 350), a także art. 192 ust. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. 1992 nr 26, poz. 185 ze zm.), składam niniejszą interpelację w przedmiocie: wdrożenia w ramach procesuresocjalizacji osób skazanych na karę pozbawienia wolności programów nakierowanych na budowanie poprawnych postaw rodzinnych

Stan faktyczny

W Polsce coraz częściej stosuje się karę pozbawienia wolności; systematycznie wzrasta także liczba osób skazanych. Według statystyk publikowanych przez Służbę Więzienną, w 2020 r. w naszym kraju było średnio 70 716 osób osadzonych (zarówno odbywających karę pozbawienia wolności, jak i przebywających w aresztach śledczych), w roku ubiegłym zaś liczba ta wzrosła do 71 209 osób (Roczna Informacja Statystyczna za rok 2021 r., <https://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>, s. 4, dostęp: 19.05.22 r.). Te niepokojące dane nakazują uważniej przyjrzeć się procesom resocjalizacyjnym, jakim poddawane są osoby osadzone. W tym zakresie podkreślenia wymaga fakt, że nie zawsze program oddziaływania na skazanego obejmuje działania naprawcze we wszystkich sferach życia społecznego, z którymi skazany nie radzi sobie na wolności. Brak jest – na przykład – programów resocjalizacyjnych zmierzających do przygotowania więźniów do pełnienia funkcji rodzinnych, w tym rodzicielskich. Jest to relewantny problem, gdyż – co wynika z wiedzy powszechnej – wielu skazanych pochodzi z

rodzin dysfunkcyjnych, co przedkłada się w późniejszym życiu na niemożność założenia własnej rodziny oraz na niskie umiejętności wychowawcze osadzonych. Czas pobytu w Zakładzie Karnym można by więc wykorzystać na przepracowanie z osadzonym jego problemów w tym zakresie oraz przygotowanie go do prawidłowego wykonywania funkcji rodzinnych (matki/ojca, żony/męża) po zakończeniu wykonywania kary pozbawienia wolności.

Stan prawny

Cele wykonywania kary pozbawienia wolności ustawodawca wskazał w przepisie art. 67 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 53 – zwana dalej: k.k.w.). Zgodnie z tą normą: „Wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanym postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa”. Jak trafnie dostrzega się w doktrynie prawodawca kładzie nacisk na poprawę skazanego. Proces ten ma zarazem dwojaki charakter: jurydyczny, polegający na wywołaniu w sferze psychiki skazanego takich przeżyć, które w przyszłości odstręczą go od popełniania przestępstw oraz moralny – rozumiany jako wzbudzenie w skazanym takich postaw, które umożliwią jego powrót do życia w społeczeństwie z jednoczesnym respektowaniem przez niego norm moralnych (zob. K. Dąbkiewicz, Komentarz do art. 67 k.k.w., Cele wykonywania kary pozbawienia wolności, teza 3 [w:] K. Dąbkiewicz, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, dostęp za pośrednictwem LEX: 19.05.22 r. i cyt. tam Literatura). Kara pozbawienia wolności ma więc służyć resocjalizacji skazanego i umożliwić mu normalne życie po zakończeniu jej wykonywania.

Aby proces ten przebiegał skutecznie, konieczne jest dostosowanie metod i środków oddziaływania na skazanego do jego indywidualnych potrzeb (zob. K. Postulski, Komentarz do art. 67 k.k.w., teza 9 [w:] K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. IV, dostęp za pośrednictwem LEX: 19.05.22 r.). Takie ukształtowanie procesu resocjalizacji zasługuje na aprobatę, ponieważ wychowanie skazanego tylko wtedy może odnieść sukces, gdy zostanie nakierowane na wyeliminowanie z jego życia czynników kryminogennych. Czynniki te są zaś odmienne u każdego osadzonego. Ustawodawca zatem słusznie naciska na indywidualizację probacji.

Nie ulega wątpliwości, że jedną z najdonioślejszych cech społecznych człowieka jest umiejętność założenia rodziny i prawidłowego wypełnienia ról z tym związanych (mażeńskich i rodzicielskich). Dlatego też proces resocjalizacji tych skazanych, którzy wykazują cechy dysfunkcyjne w zakresie życia rodzinnego powinien być nakierowany także na ich wychowanie i przygotowanie do prawidłowego życia rodzinnego (zwłaszcza w odniesieniu do osadzonych za przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece). Dzięki tym działaniom osoby te będą mogły pozyskać wiedzę, która pozwoli im wypracować w sobie pozytywne – z punktu widzenia funkcjonowania rodziny – zachowania i cechy charakteru. Pomoże to nie tylko samym skazanym, którzy po opuszczeniu zakładu karnego będą w stanie poprawnie angażować się w życie rodzinne (co niewątpliwie będzie sprzyjało wyrwaniu się przez nich ze środowiska przestępczego), ale także ich najbliższym, którzy często odczuwają negatywne skutki dysfunkcyjnych zachowań skazanego.

W związku z powyższym postulować należy uwzględnienie w systemach indywidualnego oddziaływania na skazanych pozbawionych wolności także takich programów resocjalizacyjnych, dzięki którym możliwe będzie kształtowanie u skazanego poprawnych postaw rodzinnych, o ile skazany wyraża wolę uczestniczenia w tego rodzaju programach. Mogą one przybrać, na przykład, postać rodzinnej terapii grupowej, która – jak trafnie wywodzi się w doktrynie – zapewnia skazanemu wsparcie emocjonalne niezbędne do podejmowania działań zmierzających do ponownego uzyskania akceptacji społecznej oraz pomaga mu rozwiązywać różnorakie problemy życiowe (zob. A. Bałandynowicz, Kuratela dla dorosłych – pomoc w przystosowaniu do życia w społeczeństwie, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 9, s. 10).

Jednocześnie negatywnie należy ocenić obecną sytuację, w której programy tego rodzaju nie są uwzględniane w toku procesu resocjalizacji. Po opuszczeniu Zakładów Karnych skazani często bowiem nie są w stanie odnaleźć się w swoim środowisku rodzinnym, co prowadzi do różnego rodzaju dysfunkcyjnych zachowań z ich strony (np. stosowanie przemocy w rodzinie, nadmierne spożywanie alkoholu, trudności wychowawcze etc.). Okoliczności te sprzyjają powrotowi do przestępstwa. Dlatego też osadzeni powinni być przygotowani do radzenia sobie z tego rodzaju problemami po zakończeniu wykonywania kary pozbawienia wolności tak, by raz powróciwszy na wolność już nie przejawiać negatywnie ocenianych postaw społecznych.

Mając powyższe na uwadze zwracam się z następującymi pytaniami:

1. Czy obecnie w ramach procesu resocjalizacji osób skazanych na karę pozbawienia wolności realizowane są programy nakierowane na budowanie poprawnych postaw rodzinnych? Jeśli tak, to jakie są to programy i w jaki sposób się je realizuje? Jeśli nie, to dlaczego?
2. Czy Ministerstwo Sprawiedliwości posiada informacje statystyczne w przedmiocie liczby skazanych na karę pozbawienia wolności, wyrażających wolę wzięcia udziału w programach resocjalizacyjnych nakierowanych na budowanie poprawnych postaw rodzinnych? Jeśli tak, to proszę wskazać te dane.
3. Czy Ministerstwo Sprawiedliwości planuje w przyszłości wdrożenie programów nakierowanych na budowanie poprawnych postaw rodzinnych u osób skazanych na karę pozbawienia wolności? Jeśli tak, to jakie są to projekty i w jakiej fazie realizacji się znajdują? Jeśli nie, to dlaczego?
4. Czy Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje obecnie działania prewencyjne przeciwko dysfunkcyjnym zachowaniom rodzinnym? Jeśli tak, to jakie są to projekty i w jakiej fazie realizacji się znajdują? Jeśli nie, to dlaczego?

Jarosław Rzepa

Posel na Sejm RP

IX kadencji